

JÖVŐ NEMZEDÉKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME T ELLÁTÓ
BIZTOSHELYETTES

**A jövő nemzedékek szószólójának
ELVI ÁLLÁSFOGLALÁSA
a Táj Nemzetközi Napja alkalmából
a táj és a táj védelme, kezelése és tervezése szabályozásának alapjogi vetületeiről**

Ügyszám: AJB-5093/2021.
Előadó: Dr. Agócs Ilona

1. Bevezetés, előzmények

Az Európa Tanács (ET) égisze alatt 2000 júliusában fogadták el az Európai Táj Egyezményt (a továbbiakban: Egyezmény), melyhez hazánk 2005-ben csatlakozott; az erről szóló törvényt a Parlament 2007-ben¹ hirdette ki. A Táj Nemzetközi Napját az ET felhívására 2017 óta ünnepeljük minden év október 20-án, idén tehát 5. alkalommal. A jövő nemzedékek szószólója a kezdetektől kiemelt figyelmet szentelt az eseménynek, az ET éves felhívásaival összhangban álló tematikus rendezvényekkel emlékezve meg róla:

- 2017-ben az Agrárminisztériummal (AM) közös, a „*Varázslatos Magyarország*” kiállítás megnyitójával egybekötött konferencián taglalták a táj helyi döntéshozatali szinten történő megjelenítésének jelentőségét;
- 2018-ban azonos szervezésű nyílt konferencián a Táj Nemzeti Stratégia megvalósulását mutatta be a jogalkotásért felelős szerv szekciója, míg a szószóló a településképi arculat védelmét szolgáló új építészeti szabályozás tájra vonatkozó alapjogi vetületeit elemezte;
- 2019-ben „*Táj és Víz, avagy az új országos területrendezési szabályozás várható hatásai a Balatonra*” témában tartott zárt műhelybeszélgetést² a szószóló;
- 2020-ban, a pandémia évében az ünnepi alkalomból rendezett események is elmaradtak, ekkor az alapvető jogok biztosa és a szószóló közös közleményben³ hívta fel a figyelmet a táj integrációjának szükségességére a nemzeti stratégiákba.

A 2021-es ET felhívás⁴ azt kéri a megemlékezésben részt vállaltól, hogy idén olyan, a tájra és a táj védelmére, tervezésére és kezelésére vonatkozó nemzeti stratégiák, cselekvési tervek és egyéb szabályozók legyenek a fókuszban, amelyek a megfelelő tájtervezést, tájvédelmet és kezelést biztosítják,

¹ 2007. évi CXI. törvény a Firenzében, 2000. október 20-án kelt, az Európai Táj Egyezmény kihirdetéséről

² https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1979726098797241&id=885959088173953

³ Elérhető itt: <http://www.ajbh.hu/hirek-esemenyek/-/content/yQP8lh3KKIPo/az-alapveto-jogok-biztosa-es-a-jovo-nemzedek-szoszoloja-kozos-kozlemenye-a-taj-nemzetkozi-napja-alkalmabol>

⁴ „*Message from Mallorca (...) express general principles, strategies and guidelines that permit the taking of specific measures aimed at the protection, management and planning of landscapes; establish and implement landscape policies aimed at the protection, management and planning of landscapes through the adoption of these measures.*” A felhívás elérhető itt: <https://www.coe.int/en/web/landscape/international-landscape-day>

támogatják. A szószóló az ünnepi alkalomból közzétett gondolatébresztőként a jelen állásfoglalásban mindehhez igazodva a táj és a tájvédelem, -tervezés és -kezelés alapjogi összefüggéseit, a jövő nemzedékek érdekeinek védelmében játszott szerepét, valamint a rájuk vonatkozó – megalkotandó és már hatályos – szabályozások alapjogi kereteit tekinti át, ösztönözve a további, szerteágazó társadalmi és szakmai párbeszédet és ezáltal a hatékony döntéshozatalt, jogalkotást is.

2. Alapvetés a táj alaptörvényi védelméről

A szószóló számos alkalommal⁵ emelte ki a táj és védelmének jelentőségét a jövő nemzedékek érdekeinek védelmében. Az emberi életminőség meghatározó eleme a bennünket körbe ölelő környezet, a természeti és ember alkotta elemek elegye, identitást formáló közege. Az egészséges környezethez való alapvető jog egyik alapeleme, ennek megfelelően az emberhez méltó környezet biztosításának egyik eszköze a táj védelmét biztosító joganyag, így maga az Egyezmény is.

Az Egyezmény megfogalmazásában⁶ a táj az ember által észlelt terület, amely a természeti tényezők és az emberi tevékenység hatásának és kölcsönhatásának eredménye. A hazai táj az otthont, a szülőföldet, a lakóhelyet jelenti, az ember megtapasztalt, megélt környezetét. Az ember és a táj viszonya kölcsönös, „a kulturális sokféleség bevésődött a tájba, de innen vissza is hatott az emberre, a tájak változása tehát együtt jár az emberi tudat változásával.”⁷

Ez az egyszerű és ésszerű megközelítési mód áll legközelebb a táj alapjogi kontextusban, a jövő nemzedékek érdekeinek védelme szempontjából történő értelmezéséhez is, ahol a táj nem csupán mint természetvédelmi érték, hanem mint kulturális lenyomat, az adott kor emberének életvitelét, szemléletét gondolkodásmódját tükröző elem jelenik meg és áll alkotmányos védelem alatt. A táj ugyanis azoknak a környezeti, természeti és kulturális – épített környezeti, a közösségi identitás összetevőit hordozó – elemeknek sajátos és komplex rendszere, amelyeket az Alaptörvény P) cikke⁸ a nemzet közös öröksége, illetve a nemzeti vagyon részeként⁹ különös védelemben részesít.

Mindebből következően a táj védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára történő megőrzése az állam és mindenki alaptörvényi kötelezettsége, és „bármilyen beavatkozásnak a városi vagy vidéki tájba figyelembe kellene vennie, hogy a hely különböző elemei hogyan alkotnak egységet, amelyet a maga gazdag jelentéstartalmával a lakosok koherens képként érzékelnek.”¹⁰ Ezért a tájvédelmi szempontokat bármilyen döntéshozatal során integráltan kell érvényesíteni, biztosítva ezzel a „Kárpát-medence

---

⁵ A szószóló éves beszámolóiban részletezi a terület adott évi eredményeit, illetve a Táj Nemzetközi Napját közleménnyel üdvözlő, mindezekon túl említendő a településkép védelmével kapcsolatos állásfoglalás, valamint az új országos területrendezési törvény jogalkotási folyamata során tett figyelemfelhívás. Valamennyi dokumentum elérhető a <http://www.ajbh.hu/dr.-bandi-gyula> oldalon.

⁶ Egyezmény 1. cikk a) pont: „Táj” az ember által érzékelt terület, amelynek jellege természeti tényezők és/vagy emberi tevékenységek hatása és kölcsönhatása eredményeként alakult ki.

⁷ Dornachi Kiáltvány, 2000. „Az európai tájkultúra mint feladat” címmel, 12 ország részvételével zajlott kongresszuson megfogalmazott petíció.

⁸ Alaptörvény P) cikk (1) bekezdés: „A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége”.

⁹ Alaptörvény 38. cikk (1) bekezdés: „Az állam és a helyi önkormányzatok tulajdona nemzeti vagyon. A nemzeti vagyon kezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata, a közös szükségletek kielégítése és a természeti erőforrások megővése, valamint a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétel. A nemzeti vagyon megőrzésének, védelmének és a nemzeti vagyonnal való felelős gazdálkodásnak a követelményeit sarkalatos törvény határozza meg”.

¹⁰ Ferenc Pápa Laudato Si' kezdetű enciklikájának 151. pontjából.

természet adta és ember alkotta”¹¹ egyéni és közösségi szinten is identitásformáló értékeinek hosszú távú védelmét az Alaptörvény üzenetének szellemében.

2.1. A táj és védelmének, kezelésének és tervezésének elméleti és alapjogi vetületei

A megjelenített álláspontot támasztja alá és árnyalja tovább az ET Miniszteri Bizottságának ajánlása az Egyezmény jelentőségéről az emberi jogok és a demokrácia megvalósításában a fenntartható fejlődésre is tekintettel,¹² illetve az ugyanezen témájú 2018-as kiadványa.¹³ Utóbbi a teljes megalapozó jelentést is tartalmazza, a „Táj és az emberi jogok”, a „Táj és a demokrácia”, illetve a „Táj és a fenntartható fejlődés” tagolásban.

A megállapítások egybecsengenek a kiváltképpen az Alaptörvényre alapozott szószólói állásponttal: a dokumentum emberi jogi „katalógusa” alapján a táj szerepe nem csupán az egészséges környezethez, a testi és lelki egészséghez való alapvető jog vonatkozásában jelentős, de számos más emberi jog és alkotmányos érték vagy elv érvényesíthetőségében is; így a művelődéshez, a kultúrához vagy az információhoz, a társadalmi részvételhez való jog, a diszkrimináció vagy a visszalépés tilalma tekintetében. A kiadvány nem teljesen előzmény nélküli, a táj védelmét, kezelését és tervezését nemzetközi szinten biztosító normatív eszközök¹⁴ értelmezésében az emberi jogokkal való szoros összefüggése már a jogalkalmazásban, a bírói joggyakorlatban is érvényesül.¹⁵

Fontos újfent hangsúlyozni, hogy a táj jelentősége és a rá vonatkozó joganyag nem egy új alapvető jogi kategória igényét veti fel, hanem számos emberi jog érvényesítésének egyik nélkülözhetetlen eszköze. Ahogyan az egyes alapvető jogok érvényre juttatása közötti összefüggések a környezeti elemek kölcsönhatásaihoz hasonlóan rendkívül összetett viszonyrendszert képeznek, úgy a táj, mint önálló és komplex entitás,¹⁶ amely összetettségéből adódóan e minőségében, mintegy ebben az alapvető jogi rendszerben, azokkal természetes egységben segíti a jogok érvényesülését. E tekintetben és összefüggésben a táj „minősége” nem meghatározó, ez a mechanizmus a természeti vagy egyéb szempontból különös értéket képviselő táj és az esetlegesen leromlott táj vagy a vidéki és városi táj esetében is ugyanúgy érvényesül. „*A táj egyformán fontos része az emberek életminőségének mindenhol: városon és falun, leromlott és kiváló állapotú területeken, a különlegesen szépnek tartott és ilyen adottság nélküli helyeken.*”¹⁷ Ebben a megközelítésben merül fel az Egyezményre, mint „az emberi jogok területi dimenziójára” hivatkozás.¹⁸

---

¹¹ Alaptörvény Hitvallás.

¹² Recommendation CM/REC(2017)7 of the Committee of Ministers to Member States on the contribution of the European Landscape Convention to the exercise of human rights and democracy with a view to sustainable development.

¹³ A „Council of Europe Landscape Convention, Contribution to human rights, democracy and sustainable development” című kiadvány angol és francia nyelven elérhető itt: <https://rm.coe.int/council-of-europe-landscape-convention-contribution-to-human-rights-de/16807bffd>

¹⁴ A tájvédelemmel mindössze két nemzetközi joganyag, az 1985. évi 21. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló, az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete Általános Konferenciájának ülészakán Párizsban, 1972. november 16-án elfogadott egyezmény és az Egyezmény foglalkozik.

¹⁵ A tájhoz köthető emberi jogi esetjogról ld. Amy Strecker: Landscape Protection in International Law (Oxford University Press, 2018.) című könyvének 9. fejezetét.

¹⁶ Ld. a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 6.§-át.

¹⁷ Egyezmény preambuluma.

¹⁸ Ld. ET Conceptual report kiadvány 39. o., hivatkozással Maguelonne Déjeant-Pons „L’émergence d’un droit au développement durable: les perspectives de la dimension territoriale des droits de l’homme” cikkére és Eleonora Petrova-Mitevskaja, az ET Miniszteri Bizottságának képviselőjében tartott nyitó beszédére a 2007-ben tartott Egyezmény konferencián, valamint az Egyezmény 10. évfordulójának alkalmából publikált értekezésekre.

Más megközelítésben, ahogyan a táj a természeti és az ember alkotta folyamatok kölcsönhatásának eredményeként jelenik meg, úgy értékelhető benne a természeti és az épített környezetre vonatkozó szabályozók hatályosulása, illetőleg ezek összhangja, netán összhangjának hiánya, nem utolsósorban a rendszer egészének az alaptörvényi követelményeknek és az azokkal összhangban álló releváns nemzeti stratégiákban¹⁹ foglalt célkitűzéseknek való megfelelése, azokat támogató vagy hátráltató jellege.

2.2. A tájra vonatkozó szabályozások alaptörvényi összhangja

A szövszó a Nemzeti Tájstratégia 2017-2026²⁰ (a továbbiakban: Stratégia) kidolgozását és elfogadását, ami egyben az Egyezmény hazai megvalósításának is része, örömteli lépésként értékelte. A Stratégia gyakorlati fontosságát emelte, hogy az Alkotmánybíróság nem egy alkalommal hangsúlyozta a hosszú távú gondolkodás fontosságát. A jövő nemzedékek védelmével összefüggésben kiemelte: „Ezen alapvető szintű elvárásoknak a jogalkotó csak akkor tud eleget tenni, ha döntéseinek meghozatala során távlatosan, kormányzati ciklusokon átívelően mérlegel.”²¹ Egy másik határozatában az egyes stratégiák jelentőségét a nemzet közös örökségét érintő, és a jövő nemzedékek számára is megőrzendő értékek esetében kiemelten kezelte. A testület kimondta, hogy a „szakmai tartalmú stratégiák figyelmen kívül hagyása valamely jogszabály-változás alaptörvény-ellenességének vizsgálata során külön is értékelendő”, hiszen azok „a közép- és hosszú távú tervezés és kiszámítható jogalkotás olyan szakmai kiindulópontjai is egyben, melyek figyelembevétele az elővigyázatosság és a megelőzés elveire is tekintettel különösen fontos”²² a szóban forgó elemek tekintetében.

A táj védelmét és megfelelő kezelését és tervezését elsődlegesen a természet védelmére vonatkozó törvényi előírások²³ garantálják, ugyanakkor a táj komplexitásából eredően annak alakulását számos más ágazati szabályozás is érinti. Az alapvető jogok biztosítása, illetve a horizontális védelem elvéből is következően elsődlegesen az állam feladata a táj védelmét szolgáló elemek ágazati szabályozásokban való megjelenítése, a követelmények következetes végrehajtása és az ennek megfelelő intézményi háttér és gyakorlat kialakítása egyaránt. A táj védelmét akár a vízgazdálkodás, akár a környezetvédelem, akár a mezőgazdaság, akár az építésügy területén²⁴ integráltan meg kell jeleníteni. A táj beépítettsége a kulturális javakat, a mezőgazdaságot, a szociális és gazdasági szektort érintő, illetőleg bármely további, a táj állapotára akár közvetlen, akár közvetett hatást gyakorló nemzeti célkitűzéseket tartalmazó ágazati politikákban ugyancsak vizsgálendő. Ez a táj védelmének, a táji adottságokon alapuló felelős tájhasználatnak az előfeltétele, egyben a döntéshozók alkotmányos kötelezettsége is.

Különös jelentősége van ennek az alkotmányos követelménynek akkor, amikor a Stratégiában is gyengéséggként értékelt tény,²⁵ hogy a táj sajátos védelmét, kezelését és tervezését – a táj jellegét, a természeti értékeket, az egyedi tájértékek és a tájképi adottságok megóvását – biztosító természetvédelmi jogi szabályozás nem teljes, a végrehajtási szabályozás hiányos, a törvényi felhatalmazás ellenére még nem készült el. Ugyanakkor az építésügyi szabályozás 2015 óta tartó reformjában több ponton is

¹⁹ Így különösen: 1/2014. (I. 3.) OGY határozat a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról, 18/2013. (III. 28.) OGY határozat a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról.

²⁰ 1128/2017. (III. 20.) Korm. határozat a 2017-2026 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Tájstratégiáról.

²¹ 28/2017. (X. 25.) AB határozat [34].

²² Az Alkotmánybíróság 13/2018. (IX. 4.) AB határozata [40].

²³ Ld. Tvt. vonatkozó előírásait, különösen is a „Természeti értékek és természeti területek általános védelméről” szóló II. részének „Tájvédelem” alcímében foglaltakat.

²⁴ Jelentőségénél fogva már itt ki kell emelni a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvényt (OTrT).

²⁵ Stratégia 2. számú melléklete a SWOT analízisről.

alakította a táj védelmére, kezelésére és tervezésére vonatkozó szabályozást, új elemek – így különösen a településképi arculat védelmének jogintézménye, melynek kapcsán immáron ún. Építészeti Tájegységi Arculati Kézikönyvek²⁶ készülnek – bevezetésével vagy akár régebbiek eltörlésével.²⁷ Miközben az építésügyi szabályozás átalakulása nem mindig tükrözi vissza a horizontális védelem – a környezet- és természetvédelmi törvényekben meghatározott – követelményeinek érvényesülését és a táj komplexitását.

Ismét utalva a táj komplexitására, és folyamatos, esetenként gyors változására szerte a világon, a hazai szabályozás szintjén a táj eredeti, elsődlegesen természeti értéként kezelt jellegének aktualitása is felvethető, hiszen immáron a „történeti városi táj” is bevezetett fogalommá vált.²⁸ Az említett új jogintézmény, a településképi arculat védelme éppen a természeti és az épített környezeti elemek sajátos elegyként a településképi arculat, a kialakult és jellegzetes adott települési „táj” védelmét hivatott biztosítani, ugyanakkor az épített környezeti elemek meghatározó jelentőségét is egyben kiemelve, védve. A táj a természeti erők és az emberi tevékenység eredményének kettősségét mutatva szemlélteti, hogy „*az ember egyszerre természeti és társadalmi lény, s kettősség elválaszthatatlan egységet képez*”.²⁹ A táj alakítására és védelmére vonatkozó szabályozásoknak így a környezet- és természetvédelmi, az épített környezet alakításáról és védelméről szóló jogszabályok mellett kiemelt területe a kulturális örökség védelmére vonatkozó joganyag is, mint a nemzet közös öröksége megfelelő értékelésének garanciája. A táj jogszabályi fogalma és így védelme természetes változásaihoz képest sem egységes³⁰ tehát a hazai joganyagban, az Egyezmény az „alapvédelmet” megtestesítő természetvédelmi törvénytől eleve távolabban fogalmaz.³¹

Fontos hangsúlyozni, hogy az Alkotmánybíróság következetes gyakorlatában az állam szabadsága érvényesül annak eldöntésében, hogy az egészséges környezethez való alapjog vonatkozásában fennálló intézményvédelmi kötelezettségét hogyan, mely eszközzel teljesíti, ugyanakkor eme megvalósítási szabadságának a visszalépés tilalma e területen is határt szab.³² Vagyis a táj védelmét, kezelését és tervezését garantáló bármely eszköz és mód, szabályozási megoldás megfelelő lehet, e tekintetben – és a horizontális védelem, valamint az integráció elve alapján – az ágazati elkülönítéseknek nincsen jelentősége. Annak azonban van jelentősége, ha a táj különböző alkotóelemeire vonatkozó szabályozások összességükben úgy alakítják a jogszabályi környezetet, hogy az a védelem szintjének csökkenéséhez vezet, emiatt a gyakorlatban az Alaptörvénnyel, az Egyezménnyel és a Stratégiával is összhangban álló tájvédelem, tervezés és kezelés nem biztosítható. Mindezen keresztül a fentebbi alapjogi összefüggésben

²⁶ A településképi arculati kézikönyvek és az eddig készült két tájegységi kézikönyv elérhető itt: <http://tak.e-epites.hu/#>

²⁷ Az OTvT. számos, korábban törvényi szinten szabályozott tervszelvényt vagy kivezetett vagy alacsonyabb szabályozási szintre utalt, így tájvédelemmel kapcsolatos tervszelvényeket is, mellyel kapcsolatos alaptörvényi aggályait a szószóló figyelemfelhívásban fogalmazta meg. Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LVIII. törvény és végrehajtási rendeleteinek aktuális és átfogó, a településrendezési rendszert átalakító módosítása egyebek mellett a környezeti vizsgálati kötelezettségek rendszerét is átalakította, mely szintén érinti a táj védelmét. A két figyelemfelhívás elérhető a <http://www.ajbh.hu/dr.-bandi-gyula> oldalon keresztül.

²⁸ A Történeti Városi Tájra vonatkozó UNESCO Ajánlás, a fogalmak meghatározását tartalmazó glosszáriummal, 2011. november 10.

²⁹ A jövő nemzedékek szószólójának elvi állásfoglalása a településképi arculat védelmét szolgáló önkormányzati szabályozásokra vonatkozó ajánlásairól, (2017.06.27.), elérhető a <http://www.ajbh.hu/dr.-bandi-gyula> oldalon keresztül.

³⁰ Az OTvT. 4.§ 15. pontjában a „hagyományos tájhasználat” fogalmat definiálja, miszerint: „egy adott tájrészletre jellemző, a természeti adottságokon alapuló és a helyi gazdálkodási kultúrának megfelelő olyan területhasználati vagy más haszonvételezési mód, amely meghatározza a táj jellegét, és biztosítja természeti és kulturális értékeinek megőrzését és fenntartható hasznosítását”.

³¹ A Tvt. 6.§ (1) bekezdésében foglalt táj-meghatározás nem azonos az Egyezmény meghatározásával, szűkebben fogalmaz: „A táj a földfelszín térben lehatárolható, jellegzetes felépítésű és sajátosságú része, a rá jellemző természeti értékekkel és természeti rendszerekkel, valamint az emberi kultúra jellegzetességeivel együtt, ahol kölcsönhatásban találhatók a természeti erők és a mesterséges (ember által létrehozott) környezeti elemek.”

³² Az Alkotmánybíróság 28/1994.(V.20.) környezetvédelmi „alaphatározata” az egészséges környezethez való alapvető jogról és a visszalépés tilalmáról, amit egyebek között ismételtelen hangsúlyozott, az épített környezet alakítására és védelmére vonatkozó kiterjesztéssel a 16/2015. (VI.5.) AB határozat.

pedig egyéb alapvető jogok és államcélok mellett a jövő nemzedékek érdekeinek védelme is sérül(het). Erre nézve húzza alá az Alkotmánybíróság: „Ahhoz, hogy a visszalépés tilalma maradéktalanul érvényesülhessen, éppen ezért elengedhetetlen egy olyan jogalkotói és jogalkalmazói szemléletmód, mely a rövid távú, gyakran gazdasági szempontú megközelítéssel szemben az érintett életviszonyok sajátosságaiból következő hosszabb távú, gyakran kormányzati ciklusokon is átívelő, folyamatos kodifikációs és tervező tevékenységet érvényesíti.”³³

3. Összegzés, javaslatok

A táj éppúgy változik, ahogyan az egyes elemeit alakító tevékenységeket befolyásoló társadalmi, gazdasági, környezeti viszonyok is. A jogi szabályozásban megjelenő védelmi célú korlátozások értelme nem a változtathatatlanság, a térben és időben bemerevedett táj vagy környezet elérése. Ez a cél az egyetemes jelentőségű kulturális, természeti vagy egyéb kiemelt értéket hordozó tájak esetében lehet adekvát, ahol az érték fenntartása és megóvása teljes korlátozással, az „érinthetetlenség” biztosításával érhető csak el, ugyanakkor ez a „mindennapi” tájhoz képest egy szűkebb – bár éppen a kiemelkedő védendő érték miatt jelentőségében nagyobbak tekinthető – megvalósulási kört jelent. Az élet azonban még ezen esetekben sem statikus: a konzerválás, az eredeti állapotban történő fenntartás céljának kérdésköre akár általában, akár az egyedi esetekben folyamatos szakmai diskurzus tárgyát kell képezze.

A cél, amihez a szabályzó eszközöket is rendelni szükséges, az, hogy az egyébként természetes folyamatként zajló változások ne véletlenszerűen, a különböző ágazati érdekek pillanatnyi erőviszonyainak térbeli tükröződéseként jelenjenek meg, hanem a magasabb szinten meghatározott – nemzetközi egyezményben³⁴ foglalt és alaptörvényi – követelményeknek megfelelően, a horizontális védelem, a hosszú távú gondolkodás és az integráció elveivel összhangban, tudatosan alakítsuk. Ez szolgálhatja hatékonyan a jelen és a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét egyaránt, a generációk közti igazságosság és szolidaritás jegyében, végeredményben mindannyiunk javára.

A bevezetésben már említett idejű ET felhívással³⁵ összhangban, a fentebbi, a táj és védelmének, kezelésének és tervezésének alapjogi összefüggéseit tömören összegző, a további szakmai diskurzust kezdeményező pontok alapján is megfogalmazható néhány, a tájra és annak védelmére, a táji adottságokon alapuló felelős tájhasználat megvalósítását szolgáló, elsődlegesen a jogalkotónak címzett javaslat.

- Mindenekelőtt alapvető jelentőséggel bír, hogy a fentebb írt összefüggés megvalósításához a döntéshozó megfelelő kiindulási alappal, adatokkal rendelkezzen és ezek fényében határozza meg mindazon feladatokat, amelyek ehhez szükségesek. A kormányzat a Stratégia végrehajtásáról az eredeti tervek szerint 3 évente készített jelentésben tájékozódott volna, azonban ezt a kötelezettséget 2020 folyamán eltörölték.³⁶ Megfontolandó a kötelezettség visszaállítása, a Stratégiában foglalt célok (kormányzati) döntéshozatal során érvényesülő integrált érvényesítése érdekében, valamint annak nyilvánosságával a társadalmi részvétel erősítésére.

³³ 3223/2017. (IX. 25.) AB határozat [28]

³⁴ Elsősorban az Egyezményt értve ehelyütt.

³⁵ Ld. a 3. lábjegyzetben.

³⁶ A Stratégiáról szóló 1128/2017. (III. 20.) Korm. határozat 9. pontját visszavonó 1428/2020. (VII. 23.) Korm. határozat a Gazdaságvédelmi programok előirányzatból, a Központi Maradványelszámolási Alapból, a rendkívüli kormányzati intézkedésekre szolgáló tartalékból és a Járvány Elleni Védekezés Központi Tartaléka előirányzatból történő előirányzat-átcsoportosításokról, valamint egyes kormányhatározatokkal kapcsolatos rendelkezésekről.

- A Tvt. táj fogalmát célszerű volna az Egyezményvel és a Stratégiával harmonizálni. Ennek tükrében szükséges értékelni, hogy a természetvédelmi és az építésügyi szabályozásban a tájra és annak védelmére, kezelésére és tervezésére vonatkozó rendelkezések, továbbá utóbbiak közelmúltbéli jelentős – településképi arculati védelemre vonatkozó – változásai³⁷ milyen védelmi szintet jelentenek, illetve annak fenntartását hogyan biztosítják. A táj megfelelő védelmét, tervezését és kezelését garantáló szabályozások alapjogi kereteinek megvitatása, a hatályos szabályozás változásainak ebből a szempontból történő értékelése, illetőleg az e tekintetben esetlegesen jelentkező jogalkotási hiány beazonosítása elengedhetetlen.
- Előbbi pontban megfogalmazottakra is tekintettel javasoljuk a Tvt. felhatalmazása³⁸ alapján megalkotandó, máig hiányt jelentő tájvédelmi végrehajtási kormányrendelet mielőbbi megalkotását.
- Az AM szervezésében idén nyáron mutatták be a „Tájkarakter és Zöldinfrastruktúra országos kutatás” eredményeit, amely egy közel 5 évig tartó konzorciumi együttműködés³⁹ eredménye. A kutatás eredményeinek, így a tájkarakter alapú tájosztályozási rendszernek a közigazgatási hasznosítása kapcsán okkal merül fel annak a szabályozás szintjén történő felhasználása is. A kérdéses kutatás a tájjal számos szakterület behatóan és alaposan foglalkozik, ugyanakkor a különböző folyamatok és eredmények jogi szempontú elemzése és értékelése kevésbé látványos, ami azonban a jogi szabályozásba való átültetéshez elengedhetetlen. A szószóló az ezzel kapcsolatos további munkát rendkívül hasznosnak és előremutatónak tartja, annak elvi alapjait, a kapcsolódó (jogi) szakmai munkát is támogatja.
- A táj szerepe az alapvető jogok érvényesíthetőségében megkerülhetetlen, úgyis mint az azt lehetővé tévő közeg és úgyis mint eredmény, mutató. A környezettel kapcsolatos döntéshozatalban a társadalmi részvétel⁴⁰ garanciális jelentőséggel bír, azt a táj alakítására vonatkozó döntések, tervezések, eljárások során is biztosítani szükséges. A szószóló a tájról folytatott széles körű társadalmi, tudományos és szakmai, valamint jogi szakmai párbeszédet jelen állásfoglalással is támogatja, bízva abban, hogy ezzel az Alaptörvény P) cikkében foglalt, a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét biztosító, az állam és mindenki alkotmányos kötelezettségeinek teljesítését is szolgálja.

Budapest, 2021. október 20.

Dr. Bándi Gyula
a jövő nemzedékek szószólója

³⁷ A településtervezéssel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi XXXIX. törvény, egyes kormányrendeleteknek a településtervezés egyszerűsítésével összefüggő módosításáról szóló 420/2021. (VII.15.) Korm. rendelet, a településtervek tartalmáról, elkészítésének és elfogadásának rendjéről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 419/2021.(VII.15.) Korm. rendelet.

³⁸ Tvt. 85.§ (1) bekezdés 1. pontja.

³⁹ Az AM mellett a kutatásban részt vett a Lechner Tudásközpont, az Ormos Imre Alapítvány, az Ökológiai Kutatóközpont, a Tájműhely Kft. és a Meridián Alapítvány.

⁴⁰ A környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságának a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló, Aarhusban, 1998. június 25-én elfogadott Egyezmény kihirdetéséről szóló 2001. évi LXXXI. törvény.